

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 80.

Måndagen den 17 maj.

Kl. 3 e. m.

I anledning av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, jämlikt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande maj.

§ 2.

Jordbruksutskottets nu föredragna utlåtande nr 63 bordlades åter.

§ 3.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild ersättning till vissa flottan tilldelade värnpliktiga under mobiliseringstjänstgöring; och begärdes ordet därvid av

*Ang. särskild
ersättning till
vissa värn-
pliktiga vid
flottan.*

Herr Höglund, som anförde. Herr talman, mina herrar! Vid remissen av denna kungl. proposition tillät jag mig framlägga några synpunkter till utskottets välvilliga beaktande. Jag framhöll särskilt, att det hade varit önskvärt, om man i stället kunnat följa marinförvaltningens förslag, som gick ut på, att dessa mobiliserade A-klassare skulle hava rätt att redan efter två månaders tjänstgöring erhålla den ifrågasatta ersättningen, som enligt Kungl. Maj:ts förslag utgår först efter sex månader ehuru då beräknas från och med tredje månadens ingång. Likaså har av A-klassarne själva framhållits såsom synnerligen önskvärt, att denna ersättning utbetalades månadsvis, så att de därigenom bleve i tillfälle att undan för undan sända hem pengar till sina respektive behövande familjer. Ingenting av detta har emellertid utskottet tagit upp, och det finns väl nu ingenting att göra åt saken, eftersom något yrkande i form av en motion icke varit framlagd. Jag kan i alla fall icke underlåta att beklaga, att utskottet så litet uppmärksammat dessa synpunkter.

Ang. särskild
ersättning till
vissa värn-
pliktiga vid
flottan.
(Forts.)

Jag vill också i detta sammanhang påpeka en sak, som kanske ligger något vid sidan av det föreliggande ärendet, men som jag ändå icke kan underlåta att något beröra. Vad som i fråga om dessa mobiliserade värnpliktiga vid flottan framför allt är beklagligt och svårt, det är den ovisshet angående mobiliseringstidens varaktighet, som råder. De hava ingen aning om, när de till äventyrs kunna bli hemförlovade, och detta osäkerhetstillstånd gör, att många av dem icke kunna skaffa någon vikarie på sina platser, såsom annars skulle varit fallet, och därigenom gå de ofta miste om desamma. Det har just i dag till regeringen avlämnats en petition, som går ut på, att de mobiliserade värnpliktiga vid flottan måtte erhålla en begränsad tjänstgöringstid med tillkännagiven utryckningsdag. Här framhållas just de synpunkter, som jag nyss utvecklat. Jag har även erhållit skrivelser från olika håll, senast i dag från Karlskrona, där man på samma sätt beklagar sig över, att man icke har en aning om, när man kan bli fri, varigenom man förhindras att ställa sitt arbete tillrätta för framtiden. Där påvisas också, att ett stort antal av dessa mobiliserade — det säges att utav de ungefär 750 mobiliserade utom A- och B-klassare, som finnas där nere lära omkring 400 — gå på varvet och lossa kol eller fullgöra annat sådant hantlangarearbete. Ett lika stort antal av årets värnpliktiga torde ligga på Stockholms station med liknande tjänstgöring. Man finner det ganska egendomligt att inkalla folk till sådant, då det finns en massa arbetslösa, som skulle kunna utföra ifrågavarande sysselsättningar och som behöva den arbetsförtjänst, som därigenom skulle uppkomma.

Jag vill således i detta sammanhang tillåta mig att rikta en vördsam hemställan till herr sjöministern att uppmärksamma denna sak och om möjligt bringa den till en för de värnpliktiga tillfredsställande lösning. Den allra bästa lösningen synes mig för övrigt vara en allmän avmobilisering, ett krav, som allt starkare framträder bland befolkningen, då man icke kan förstå, vartill en så pass omfattande mobilisering skall tjäna.

Härpå yttrade

Chefen för sjöförsvarsdepartementet herr statsrådet Broström: Med anledning av den föregående ärade talarens yttrande skall jag be att med några ord få redogöra för, hurusom de senaste inkallelserna vid flottan skett i anslutning till vad som varit omnämnt därom i den proposition, som nu föreligger till behandling.

Sedan 1914 års klass första utbildning i början av mars fortskridit så långt, att desamma kunnat till större delen sjökommanderas och ombord hunnit bliva någorlunda förtrogna med sina åligganden, ävensom sedan genom sjökommandering av nyssnämnda årsklass kasernutrymme kunnat beredas, utfärdades order om inkallelse till den 8 sistlidna mars av sådana till sjötjänst inskrivna A-klassare, som ännu icke varit i tjänstgöring, varigenom beräk-

nades att kunna ersätta flertalet av i tjänstgöring då varande A-klassare, som önskade hemförlovning. Den 8 mars inställde sig av befintliga omkring 600 av nämnda värnpliktiga endast 50 % eller 325. För att få avlöst återstående 327 man A-klassare ävensom från mobiliseringens början i tjänst ännu varande omkring 150 B-klassare och omkring 1,000 av 1913 års klass utfärdades den 31 mars inkallelseorder med inryckning den 15 april för alla till sjöruddföringsområdena hörande A-klassare samt 1911 och 1912 års klasser, vilka ej ännu varit i tjänst, ävensom vissa av klass B. Med de sålunda inkallade A-klassarna kunde den 26 april av från mobiliseringens början i tjänst varande A-klassare alla avlösas med undantag av 50 man. Då inga fler A-klassare av dem, som ej varit i tjänst, återstå att inkalla, har för avlösning av dessa återstående 50 man särskilda åtgärder vidtagits. Därigenom äro nu praktiskt taget alla tidigare inkallade värnpliktige avlösta.

Den ändring, som Kungl. Maj:t i sin proposition vidtagit i marinförvaltningens förslag, nämligen att ersättning till dessa A-klassare skulle utgå först efter en längre tid än den av myndigheterna föreslagna, nämligen efter 6 månader i stället för efter 2, är närmast betingad därav, att man haft ett stort antal A-klassare inkallade till armén, som visserligen icke hava tjänstgjort under liknande förhållanden, men dock så länge att det för att kunna tillmäta A-klassare vid flottan en särskild ersättning var nödvändigt att utsträcka tjänstgöringstiden utöver den av myndigheterna föreslagna. Efter ingående prövning av denna sak har jag funnit riktigast stanna vid den tid, som nu av Kungl. Maj:t föreslagits, nämligen 6 månader. Den kan synas ganska lång, men man måste komma ihåg, att här har gjorts en ganska stor avvikning från värnpliktens idé genom extra ersättning till dessa A-klassare.

Vad beträffar den fråga, som av herr Höglund berördes, att man skulle bestämma en viss på förhand tillkännagiven tid, under vilken de inkallades tjänstgöring skulle pågå, är detta synnerligen svårt att åstadkomma, då man över huvud taget icke kan på förhand beräkna, huru lång tid själva mobiliseringen kommer att pågå. Dock har man för de senast inkallade årsklasserna tänkt sig en tjänstgöringstid av ungefär fyra månader. Jag har redan tidigare påpekat, att det för flottans krigsberedskap är synnerligen olämpligt att göra allt för täta ombyten, och jag tror därför icke, att det kan ställas i utsikt en kortare tid. Jag har nyligen förhandlat med de militära cheferna i denna angelägenhet, och inom den närmaste tiden torde komma ett meddelande i denna fråga.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Till avgörande förelåg härefter statsutskottets utlåtande, nr 92, i anledning av väckt motion om särskild ersättning till vissa för undergående av reservbefälsutbildning inkallade värnpliktiga.

Ang. särskild ersättning till vissa värnpliktiga vid flottan.
(Forts.)

Ang. särskild ersättning till vissa värnpliktiga vid armén.

Ang. särskild
ersättning till
vissa värn-
pliktiga vid
armén.
(Forts.)

I en inom andra kammren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 43, hade herrar *Eriksson* i Grängesberg och *Sandler* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att till envar värnpliktig, som enligt Kungl. Maj:ts brev till arméförvaltningen den 3 november 1914 inkallats att undergå särskild reservbefälsutbildning, skulle utbetalas förutom krigsavlönning och familjeunderstöd en ytterligare ersättning av en krona för varje dag under inkallelsetiden, dock så att för den tid sådan värnpliktig ägde att tillgodoräkna sig avkortning å honom åliggande repetitionsövning, ingen ersättning skulle utgå; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla det Kungl. Maj:t av tillgängliga medel redan under innevarande år ville förskjuta härför nödiga medel.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *E. A. Nilson* i Örebro, som ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse;

av herr *A. Ekman*, som instämt med herr *E. A. Nilson* i Örebro; samt

av herrar *Kvarnzelius*, *C. G. Ekman*, *A. C. Lindblad*, *Thorsson*, *Rydén* i Malmö, *Eriksson* i Grängesberg, *Nilsson* i Kabbarp, *Ström* och *Anderson* i Råstock, vilka föreslagit, att riksdagen måtte i anledning av ifrågavarande motion besluta,

a) att till envar värnpliktig, som enligt Kungl. Maj:ts brev till arméförvaltningen den 3 november 1914 inkallats för undergående av särskild reservbefälsutbildning, skulle utbetalas förutom krigsavlönning och familjeunderstöd en ytterligare ersättning av 67 öre för dag under tjänstgöringstiden, dock att för den tid sådan värnpliktig ägde att tillgodoräkna sig avkortning å honom åliggande repetitionsövning ingen ersättning skulle utgå; samt

b) att för bestridande av ifrågavarande ersättning på extra stat för år 1916 under fjärde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag av 127,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 förskjuta för ändamålet erforderliga medel.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade

Herr *Thorsson*: Till detta utlåtande har jag jämte åtskilliga andra utskottsledamöter fogat en reservation, då jag har den uppfattningen, att ifrågavarande värnpliktiga kunna anses vara berättigade att få något litet extra tillskott för denna tjänstgöring. Som kammarens ledamöter torde erinra sig, anordnade Kungl. Maj:t under 1914 års senare del vissa extra befälsövningar. För att på frivillighetens väg vinna nödigt antal elever, gick det så till, att man på respektive regementen meddelade, att de värn-

pliktiga, som eventuellt voro hågade att anmäla sig till frivillig tjänstgöring, skulle få en premie på 100 kronor. Emellertid erhöles icke tillräckligt antal, för att övningarna skulle få den omfattning, som Kungl. Maj:t hade avsett, och så inkallades genom särskilt av Kungl. Maj:t fattat beslut, ett ytterligare antal. Dessa, som då inkallades, erhöles ingen som helst ersättning utöver den vanliga krigsavlöningen, som utgår till var och en, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar.

Ang. särskild ersättning till vissa värnpliktiga vid armén.
(Forts.)

Nu förefaller det oss, att då dessa personer redan förut i sällskap med sina årskontingenter fullgjort dem åliggande mobilisering eller extra tjänstgöring till rikets försvar, så kom denna extra inkallelse som ett alldeles särskilt påbröd, vilket av helt naturliga skäl för många av dessa värnpliktiga verkade synnerligen betungande. Vi hava därför ansett, att det är riktigt, att de få någon slags ersättning. Motionärerna hade ifrågasatt, att denna ersättning skulle utgå med en krona om dagen. Då nu emellertid på utskottets tillstyrkan riksdagen godkänt, att det skall utbetalas 20 kronor i månaden i extra ersättning till A-klassare, som hava en tjänstgöring, som påvilar dem i högre grad än deras kamrater, ha vi ansett det riktigt, att dessa värnpliktiga också finge åtnöja sig med en ersättning av omkring 20 kronor extra per månad, eller 67 öre om dagen.

Nu har under ärendets förberedande behandling från vissa av dem, som biträtt utskottets uppfattning, hävdats den meningen, att man genom bifall till den föreliggande reservationen skulle så att säga giva ett erkännande, att dessa personer varit på laglig väg inkallade. Jag kan emellertid icke dela denna mening, utan jag anser, att Kungl. Maj:t har i fullständig strid emot 28 § värnpliktslagen verkställt denna inkallelse, och jag finner ett skäl för mitt tillstyrkande av anslaget däri, att dessa värnpliktiga olagligt blivit ålagda att fullgöra en tjänst, som de, om Kungl. Maj:t följt värnpliktslagens bestämmelser, icke skulle hava varit skyldiga att fullgöra.

Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat än att detta förslag är fullt berättigat. Jag vill för min del anhålla, att kammarens ledamöter ville beakta de här framhållna synpunkterna och bifalla reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

I detta anförande instämde herrar *Sandler*, *Andersson* i Milsmeden, *Anderson* i Råstock, *Borggren*, *Berg* i Munkfors och *Persson* i Västervik.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Motionärernas och reservanternas strävan att skipa rättvisa på ett visst område är värd allt erkännande, men utredningen har tydligen givit vid handen, att detta icke i den utsträckning, som såväl motionärerna som reservanternas avsett, är möjligt. Man kan till och med ifrågasätta, om icke reservanternas förslag kunde föra med sig än större orättvisor, än som till äventyrs kunna vara begångna.

Ang. särskild
ersättning till
vissa värn-
pliktiga vid
armén.
(Forts.)

Kammaren biföll alldeles nyss en framställning från statsutskottets sida rörande ersättning till vissa värnpliktiga av A- och B-klass vid flottan av 20 kronor i månaden, således samma ersättning, som reservanterna avse med sin reservation beträffande dessa värnpliktiga. Men denna ersättning av 20 kronor vid flottan utgår allenast till dem, som gjort tjänst minst sex månader i följd och därunder minst fyra månader med goda vitsord bestritt korprals- eller därmed likställd befattning. Den ersättning, som avses för här ifrågakvarande värnpliktiga skulle utgå från första dagen av deras tjänstgöring. Jag kan således icke finna, att man på detta område ens kan åstadkomma den rättvisa, som varit syftet med motionen och med det yrkande, som här av föregående talare framställts.

Riksdagen har icke alls hörts angående den premie på 100 kronor, som av Kungl. Maj:t tilldelats deltagarna i den frivilliga reservbefälkursen, och hade denna fråga underställts riksdagen, är jag icke alls säker på, att detta premiebelopp skulle hava godkänts. Att då utgå från detta sakförhållande har icke synts mig vara ur riksdagens synpunkt lämpligt.

Det är för övrigt icke nog med att göra den jämförelse, som jag förut gjort beträffande de värnpliktiga vid flottan. Ingen torde nämligen kunna med fog påstå, att det icke kan finnas andra värnpliktiga vid armén, vilkas tjänstgöring varit lika betungande som den, varom nu är fråga, utan att man har ifrågasatt någon som helst särskild ersättning för dem utom den, som utgår enligt de av riksdagen godkända grunderna. Det finnes sålunda årsklasser värnpliktiga inne nu, som fullgöra krigstjänstgöring på 45 dagar, och som fullgjorde 45 dagars krigstjänstgöring i höstas. Jag vädjar då till vars och ens omdöme, om det varit mera betungande för dessa värnpliktiga, som nu äro föremål för motionärernas och reservanternas omtanke, att under januari, februari och ett stycke in i mars månad fullgöra 60 à 70 dagars militärtjänstgöring med rätt att tillgodoräkna sig 30 dagar därav såsom fullgjord repetitionsövning innevarande år, än att under maj och juni månader innevarande år få fullgöra 45 dagars krigstjänstgöring utan rätt att få tillgodoräkna sig densamma såsom någon som helst fullgjord repetitionsövning. För min del har jag den uppfattningen, att det är mindre betungande att under januari, februari och mars månader hava fått fullgöra denna tjänstgöring med de förmåner, som därmed varit förenade, än att få fullgöra den tjänstgöring, om vilken jag nyss talade, under sommaren.

Det synes mig således vara särdeles starka skäl, varpå utskottet i detta fall grundar sitt avstyrkande utlåtande, och jag ber, herr talman, att få anhålla om kammarens bifall till utskottets hemställan, dock med den ändring beträffande motiveringen som innefattas i den av mig till utlåtandet fogade reservationen.

Herr Sandler: Jag skall endast tillåta mig att göra två erinringar med anledning av herr Nilsons anförande. Den första

gäller hans jämförelse med flottan och den andra hans jämförelse med andra värnpliktiga, som hava blivit inkallade två gånger.

Ang. särskild ersättning till vissa värnpliktiga vid armén.

(Forts.)

Vad först angår flottan, vill jag säga, att det nog kunde hava varit mycket tilltalande, om utskottet kunnat gå på en annan linje, än som föreslagits. Men jag kan icke inse, på vad sätt detta skulle kunna hindra ett bifall till reservationen i denna punkt. Det föreligger dock den avsevärda skillnaden, att i fråga om dessa reservbefälskommenderingar har man haft att göra med två olika grupper. Den ena gruppen, som utgjordes av de frivilliga, har fått sina hundra kronor, under det att den andra gruppen skulle bliva alldeles utan ersättning för detta extra påbröd till de andra mobiliseringsinkallelserna, som kommit även dem till del.

Vad jämförelsen med andra värnpliktiga beträffar, vill jag endast säga, att det må finnas andra, som inkallats två gånger, men vad är det, som hindrar, att icke även värnpliktiga, som undergått reservbefälsutbildning, kunna bliva föremål för en sådan ny inkallelse, i händelse så kommer att påfordras? I alla fall kommer denna reservbefälsutbildning att bliva ett extra påbröd, och jag ber för den skull att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt utgivande av en ny upplaga av handboken Sveriges land och folk, biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns här efter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m.

Uti den till riksdagen den 14 januari 1915 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkten 61 under sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, som kunde komma att avlätas, tills vidare för ändamålet beräkna ett anslag å extra stat för år 1916 av 70,000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t uti en den 16 april 1915 till riksdagen avläten proposition, nr 143, under åberopande av bilagt ut-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

drag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels att till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapsens följder på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 69,400 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna erforderliga belopp;

dels ock besluta, att av nämnda belopp skulle under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till vissa i propositionen angivna ändamål tillhoppa 66,400 kronor; samt att återstående 3,000 kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapsens följder.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 254, hade herr Norman m. fl. hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition i vad densamma avsåge beviljande av ett anslag å 8,000 kronor till Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet under år 1916.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å herr Normans m. fl. ovannämnda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Reservation hade likväl avgivits av herrar Andersson i Skivarps och Persson i Stallerhult beträffande anslaget till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr Norman: Herr talman! Från och med år 1910 har av den s. k. rusdrycksprocenten bland annat utgått ett årligt anslag å 8,000 kronor till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings verksamhet. Enligt instruktionen för denna byrå skulle den ha till uppgift:

1:o) att förberedande utreda de ärenden som till byrån inkomma och av arbetsutskottet eller representantförsamlingen skola behandlas;

2:o) att mottaga, registrera och förvara alla skrivelser till representantförsamlingen och arbetsutskottet samt föra deras korrespondens; utgående skrivelser skola godkännas och undertecknas av vederbörande ordförande;

3:o) att mottaga, registrera och besvara alla skrivelser, som röra byråns verksamhet och ej äro av den art att de böra handläggas av representantförsamlingen eller arbetsutskottet;

4:o) att stå föreningar och enskilde till tjänst med upplysningar och råd rörande rusdryckslagarnas tolkning och efterlevnad samt biträda vid beivrande av överträdelser av rusdryckslagarna;

5:o) att samla, registrera och för forskare tillhandahålla uppgifter om legislativa och socialpolitiska åtgärder rörande rusdrycks-

hanteringen och nykterhetsarbetet i in- och utlandet samt därtill hörande litteratur, särskilt av statistisk art;

6:o) att såväl i den svenska som utländska nykterhetspressen följa nykterhetssträvandena;

7:o) att så långt möjligt följa den svenska pressens ställning till nykterhetsfrågan och bemöta de oriktigheter som iakttagits eller av andra påvisats;

8:o) att meddela de anslutna sällskapens organ de erfarenheter och rön å byrån gjorts och de åtgärder mot alkoholbruket i andra länder, som kunna vara av intresse;

9:o) att till de anslutna sällskapens årsmöten avge berättelse över byråns verksamhet samt översikt över vad på lagstiftningens och nykterhetssträvandets område i allmänhet under arbetsåret förekommit;

10:o) att stå i förbindelse med liknande byråer i utlandet, särskilt Internationella byrån; samt

11:o) att i övrigt verkställa de beslut, som representantförsamlingen eller arbetsutskottet ålägga byrån. Byråföreståndaren äger icke utan arbetsutskottets medgivande för egen eller annans räkning utöva annan verksamhet eller åtaga sig uppdrag, som kan anses äventyra den opartiska ställning han till de anslutna sällskapen bör intaga.»

I början av detta år fästes uppmärksamheten på byråns verksamhet genom ett i tidningspressen omtalat fall av inblandning från byråns sida i ett prästval i Njutångers församling i Hälsingland. Till byrån bade inkommit förfrågan om en av de på förslag uppförda prästmännens ställning till nykterhetssaken. Från byrån avgavs på denna förfrågan ett den 15 februari daterat svar, att prästmannen i fråga varken vore absolutist eller veterligen uträttat något på sin ort för nykterhetssakens bästa. Riktigheten av detta utlåtande bekräftades från byrån vid telefonsamtal den 22 februari. Genom detta meddelande från byrån — denna intager naturligtvis såsom statsunderstödd en auktoritativ ställning — lära förutvarande sympatier för den omfrågade ha svalnat, och vid det följande valet föll han igenom. Senare, i brev av den 5 mars, meddelades från byrån, att förutlämnade upplysningar voro oriktiga, enär prästmannen i fråga var absolutist och förbudsvän.

Det är förklarligt om den frågan framställes, huruvida detta var ett undantagsfall, eller om byrån sysslade med detektivverksamhet och inblandade sig i val till offentliga tjänster.

I den kungl. propositionen meddelas nu, att chefen för civildepartementet från upplysningsbyråns styrelse mottagit en skrivelse, vari meddelas, att de omskrivna meddelandena från byrån lämnats under byråföreståndarens sjukdom, utan hans vetskap och mot hans vilja, av ett biträde på byrån. Styrelsen ansåg dylika uppgifters lämnande icke höra till byråns uppgifter och hade åt sin ordförande uppdragit att vidtaga nödiga åtgärder för att ett upprepanande av det oegentliga förfarandet ej måtte äga rum. Efter

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m. (Forts.) dessa uppgifter från styrelsen tillstyrkte departementschefen anslaget.

Jag har emellertid tillåtit mig att göra några närmare efterforskningar i denna sak. En av mig känd, trovärdig person sökte av byråföreståndaren erhålla närmare upplysningar och begärde bl. a. att få taga del av byråns kopiebook. Detta vägrades emellertid under förklaring att föreståndaren ej till privat person utan styrelsens medgivande kunde lämna tillåtelse därtill. Därjämte framhölls såsom ytterligare motiv för avslaget, att en del privatkorrespondens vore i byråns kopiebook intagen. Byråföreståndaren försäkrade därjämte, att detta var ett fullständigt enastående fall, som berodde på bitrådets okunnighet om att dylika förfrågningar ej skulle besvaras i byråns namn. Vidare vore uppgiften i brevet av den 15 februari i sak fullständigt riktigt. På fråga huru byråföreståndaren själv skulle handlat i omnämnda fall, svarades, att redaktör Björkman skulle svarat »sin gamle vän Daniel Eriksson», att »att pastor E. var en hjärtans god man, men att han varken var nykterhetsman eller att han gjort ett dyft för nykterhetssaken i Solna». Vid påpekande av innehållet i brevet av den 5 mars svarades, att »förbudsvän kunde ju vem som helst vara, och att pastor E. mycket väl kunde vara absolutist».

Efter motionens avlämnande har jag jämte två andra ledamöter av denna kammare gjort ett besök å upplysningsbyråns expedition. Vid därvid framställd fråga huruvida byran förut deltagit i prästval, förklarades, att såvitt föreståndaren kunde erinra sig hade sådant ej förekommit. Däremot var det möjligt, att upplysningar givits angående lärares ställning till nykterhetssaken. På därom framställd begäran fingo vi taga del av byråns kopieböcker. Den begränsade tiden medgav ej en grundlig granskning av kopieböckerna, men ur dessa framgick att åtminstone i ännu ett fall hade utlåtande givits angående en prästmans ställning till nykterhetssaken. Den i detta fall omfrågade prästmannens ställning till nykterhetsfrågan var emellertid sådan, att han erhöll byråns förord till den prästerliga befattning, han sökte. Kopieböckerna innehöllo mycket av intresse och torde vara värda ett grundligt studium, innan riksdagen beviljar ytterligare anslag till byråns verksamhet. Där funnos brev angående en predikan, vari en prästman utlagt texten om brölloppet i Kana på ett sätt, som ej vunnit byråföreståndarens godkännande. Nödiga åtgärder skulle som följd härav vidtagas från byråföreståndarens sida. Byrån sysslade t. o. m. med spådomskonsten. I byråns opolitiska kopiebook fanns ett brev av den 12 mars 1914, vari byråföreståndaren vidrörde den stundande valstriden, vars resultat spåddes skola bli en synnerligen storartad vänsterseger. Av kopieböckerna framgick vidare, att valen till landstingen och första kammaren voro föremål för intresse. En förteckning över riksdags- och landstingsmän utvisade dessas ställning till nykterhetsorganisationerna. De, som icke voro inskrivna i någon nykterhetsorganisation, hade givetvis här sin underlåtenhet härutinnan framlagd.

Att privata brev intagits i byråns kopiebook berodde på att föreståndaren med sin stora bekantskapskrets landet runt hade vidlyftig korrespondens rörande nykterhetsaken med personliga vänner. Dylika brev hade privatbrevets form, men voro kopierade bland byråns övriga brev. Därutöver skrev givetvis föreståndaren privatbrev, som ej kopierades.

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Av den gjorda undersökningen framgick med synnerlig tydlighet, att uppgiften om att det här omhandlade fallet rörande inblandning i privatangelägenheter icke var något undantagsfall. En institution, som får anslag av riksdagen för sin verksamhet, mottager meddelanden från landets olika delar rörande enskilda personers icke blott offentliga görande och låtande utan även rörande deras privatliv. Den så vunna kännedomen rörande dessa enskilda utnyttjas privat eller officiellt, då det gäller deras framtida väl och ve. Bevisligen har inblandning skett vid tillsättandet av prästerliga befattningar, och enligt byråföreståndarens egen uppgift även, då det gällt lärarbefattningar. Det är sålunda av vikt för en tjänstesökande att stå i sådant förhållande till upplysningsbyrån, att därifrån kan ges ett högt betyg ifråga om uppförande och utsikten att från byrån erhålla rekommendationer föreligga. Men det bör dock väl ej vara meningen med riksdagens anslag, att en inkvisitorisk domstol, vilken har medmänniskors befordringsmöjligheter i sina händer, skall uppehållas. Under förhandenvarande omständigheter torde det vara skäl i att en grundlig undersökning av upplysningsbyråns verksamhet göres, och att, innan vidare anslag av riksdagen beviljas, verksammare garantier än hittills åstadkommas, för att missbruk av byråns ställning må undvikas.

På grund av vad jag sålunda anført, tillåter jag mig, herr talman, yrka avslag å statsutskottets hemställan beträffande anslaget till Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet för år 1916, och att på grund därav slutsumman i anslagsposten ändras ifrån 66,400 kronor till 58,400 kronor, och att slutmeningen i klämman erhåller följande lydelse: »samt att återstående 11,000 kronor skola ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.»

Herr Ingvarson: Herr talman! I motsats tydligen mot den föregående ärade talaren har jag den uppfattningen, att kammarens arbetstid är så pass dyrbar, att det största intresset här bör knytas till viktigare problem och bagatellerna lämnas åt sitt värde, och jag kan icke underlåta att betrakta den sak, som herr Norman här bringat på tal, såsom hörande till den senare kategorien. Det förhåller sig ju så, att här har ett biträde på denna byrå skrivit ett brev, som har råkat väcka upp en storm i ett vattenglas. Nu skall därför andra kammaren ägna en del av sin dyrbara tid åt detta spörsmål.

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

Man har velat göra gällande, att föreståndaren för byrån i den kopiebok, som herr Norman här talat om, skulle ha inblandat sin privata korrespondens. Jag har förskaffat mig kännedom om hur därmed förhåller sig, och därvid har jag funnit, att detta påstående är oriktigt så till vida, som, vilket är självklart, icke några som helst privata brev förekomma därstädes. Men väl är det så, att förfrågningar ofta ingått till byrån, däri brevskrivaren har hemställt, att, för att han själv skulle slippa obehag i sin hemort, svaret skulle avlätas till honom i privat form och icke officiellt, men det har alltjämt varit fråga om sådant, som rört byråns verksamhet, och om sålunda byråföreståndaren har känt sig pliktig att tillmötesgå denna önskan hos en korrespondent, som velat undvika obehag i sin hemort, genom att svara i mera privat form, eller också till en personlig god vän måhända skrivit i privat form beträffande saker, som rört byråns verksamhet, finner jag detta icke anmärkningsvärt. Jag skulle till och med vilja tro, att om herr Norman skulle verkställa en granskning hos åtskilliga av våra officiella verk och myndigheter och hos åtskilliga av våra ämbetsmän, skulle han även där kunna påträffa sådana fall, som att det framställts en förfrågan rörande någon samhällsangelägenhet, på vilken svar avlåtits på liknande personligt sätt. Jag tror sålunda, att det, som här bringats på tal, icke är något så enastående eller anmärkningsvärt, att man här behöver ägna den saken så stor uppmärksamhet som har skett.

Herr Norman antydde i förbigående, att det hade ägnats uppmärksamhet från byråns sida åt olika personers i skilda landsändar ställning till nykterhetsfrågan. Ja, jag har här framför mig byråns årsböcker för tvenne år, årsböcker, som för varje år — om jag icke misstar mig — överlämnas till regeringen i samband med redogörelsen för byråns verksamhet och som sålunda ha ställts till regeringens kännedom och förfogande. I dessa böcker finnas redogörelser t. ex. över såväl stadsfullmäktigeledamöternas i landets skilda städer som landstingsmännens i de olika lands-tingen och riksdagsmännens ställning till nykterhetsfrågan. Här finnes exempelvis i 1914 års årsbok en artikel om vilket som är att föredraga, kommunalt eller lokalt veto, och för att belysa detta har man sökt utröna, hur de olika stadsfullmäktigeledamöterna i skilda städer ställa sig till denna nykterhetsfråga, och detta har då återgivits genom statistik från skilda städer i landet. Det är samma förhållande för alla partier, de som tillhöra ett nykterhets-sällskap, stå upptagna för sig, och de som stå utanför, äro upptagna för sig. Jag kan inte föreställa mig annat, än att ett sådant förfaringssätt står i överensstämmelse med den instruktion för byrån, som herr Norman varit vänlig att själv här föredraga, och om vi ytterligare titta på denna instruktion, skola vi finna, att byråns verksamhet sannerligen är så omfattande och betydelsefull, att man har all anledning att bevilja här ifrågavarande anslag. Jag skall inte upprepa vad som här redan föredragits rörande denna instruktion och denna verksamhet, jag skall endast tillåta mig påpeka, att

bland andra uppgifter, som åligga denna byrå, är den att tillhandagå vem det vara må, som så önskar, med material rörande nykterhetsfrågan på ena eller andra sättet. Om sålunda kommunalmän från skilda kommuner i landet önska uppgifter om hur nykterhetsfrågan behandlats där eller där, om vad riksdagen har beslutat eller dylikt, skall byrån stå till tjänst med dylika upplysningar, och det är påtagligt, att detta är av synnerligen stort gagn icke minst för den kommunala förvaltningen på skilda områden i vårt land.

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

Här finnes även en annan bestämmelse i instruktionen, som tål att beaktas en liten smula. Här riktas ofta och kanhända — jag understryker *kanhända* — icke minst från det håll herr Norman tillhör anmärkningar mot de svenska nykterhetsvännerna, därför att de ibland använda, såsom det påstås, mindre hållbara argument. Det ingår i byråns uppgifter att tillse, att det genom nykterhetspressen och på i övrigt tillgängliga sätt sprides en noggrann kunskap bland allmänheten om vidtagna åtgärder i nykterhetsavseende i vårt och andra länder, genom redogörelser och berättelser, som äro grundade på strängt objektivt material, och såvitt jag har mig bekant, har aldrig någon anmärkning framställts mot byrån för dess verksamhet på dessa betydelsefulla områden, men följden av denna verksamhet har blivit, att nykterhetsfolket i vårt land är i stånd att bättre bedöma nykterhetsfrågans läge, bättre undvika alla oriktiga påståenden och vidtagande av olämpliga åtgärder, än den skulle vara, därest denna byrå icke existerade.

Det skulle i detta hänseende kunna anföras åtskilligt mer, men jag skall icke upptaga kammarens tid därmed. Jag ber endast att ytterligare få erinra därom, att då vederbörande departementschef har ansett sig böra införskaffa material för att få här omtalade fall belyst, har han erhållit uppgifter, som gjort, att han för sin del har ansett sig kunna hemställa hos riksdagen om att anslaget måtte utgå, och statsutskottet har för sin del ytterligare prövat ärendet. Statsutskottet har ordentligt sagt ifrån, att det icke godkänner ett förfaringssätt sådant som det här påtalade, och för min del delar jag i detta avseende fullständigt statsutskottets uppfattning. Utskottet har sagt, att det anser detta förfaringssätt att avlåta brev om enskilda personers förhållande klandervärt, och det utgår ifrån, att det klandrade förfaringssättet icke kommer att upprepas. Då sålunda såväl herr departementschefen som statsutskottet äro ense om att det anmärkta förhållandet torde vara avlägsnat genom vad som är sagt och att byråns uppgift är så betydelsefull, att anslaget bör utgå, kan jag för min del icke finna annat, än att kammaren har all anledning att i detta fall följa statsutskottets hemställan, till vilken jag sålunda, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del försökt sätta mig in i denna fråga, och jag var

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.

(Forts.)

en av de tre, vilka, såsom herr Norman nämnde, just fingo nöjet att taga del av byråns kopia bok m. m. Vid genomseendet härav fick man, det får jag lov att säga, en ganska underlig föreställning om denna byrås sätt att grunda sin verksamhet på de instruktioner, som den har. Enligt mitt förmenande är det byråns uppgift, såsom den framgår av instruktionen, att i den mån den kan med hänsyn till andra allmännyttiga saker just befordra nykterhetsarbetet, men det är väl icke denna byrås uppgift att ingripa i enskildas liv vare sig på ena eller andra området. Det ingrepp, som enligt vad motionen upplyser har skett i fråga om tjänstemannatillsättningar i den ena eller andra riktningen, har ju byråföreståndaren själv erkänt, men detta i motionen omnämnda fall är icke enastående, utan det finnes åtskilliga andra. Jag kan anföra några genom att läsa upp några utdrag, som jag själv gjort, ur denna kopia bok. Där hade bland annat gjorts en förfrågan från godtemplarne i Kiruna rörande en prästman, och denna förfrågan besvarade byråföreståndaren så: »Till svar å brev av den 22 ds. får jag benäget meddela, att rektor Edkvist är absolutist och har jag från personer som känna honom från tidigare verksamhet fått varm anbefallning.» Byråns stämpel och föreståndarens namn. Talaren avbröts här av herr *talman* som yttrade: Jag får uppmana talaren att icke i debatten indraga enskilda personers förhållanden, varpå och då talaren härtill genmälte: Jag vill påpeka att detta är byråns offentliga handlingar, herr *talman* upprepade sin erinran med tillägg att detta icke vore lämpligt i den mån där berördes enskilda namngivna personers förhållanden. Talaren fortsatte därpå: Emellertid finnas flera sådana fall, som ge vid handen, att byråföreståndaren i rätt avsevärd mån på förfrågningar, som ha gjorts till byrån, lämnat sådana upplysningar, att de kunnat inverka på vederbörande enskilda persons framtida förhållanden och utveckling, och detta anser jag icke vara denna byrås uppgift. Jag har här flera sådana anteckningar, men då herr *talman* vägrat mig att här redogöra för vad som förekommer i byråns kopia bok, som dock är offentlig handling, skall jag inte uppläsa dem här, men faktum är, att här finnes i denna kopia bok bevis för, att byrån icke endast arbetar på det sätt, som jag anser vara lovligt och tillåtet, utan driver en ganska vittomfattande partipolitisk spioneriverksamhet i såväl kommunala som politiska val samt att den till och med försöker att övervaka, huru våra domstolar och häradsrätter döma i nykterhetsfrågor. Enligt mitt förmenande är det endast justitieombudsmannen, som skall övervaka, hur våra lagmyndigheter tolka Sveriges lag och hur de fastställa lagen, och detta tillkommer icke sådana enskilda byråer, så länge de icke fått Kungl. Maj:ts och riksdagens bemyndigande i detta avseende. Jag intar för min del den ståndpunkten, att jag vill, att man skall offentligen understödja sund och ärlig nykterhetsverksamhet men ej dessa strävanden som låter nykterheten skymmas bort av ensidiga intressen, och kan icke gilla att detta skall gå i den riktningen, att man befrämjar vissa enskilda samt

slår ned på andra och sålunda berövar folk verklig svensk frihet. Något sådant har icke stöd vare sig i allmän lag eller svensk grundlag.

Sålunda kan jag icke finna, och därom har jag blivit livligt övertygad, sedan jag fick nöjet att taga del av byråns kopiebok, annat än att jag bör yrka bifall till herr Normans yrkande.

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Det är ganska svårt att veta, huruvida man får relatera någonting, som rör denna byrå eller icke, men oavsett detta ha i tidningspressen offentliggjorts saker, som man på den byrå behandlat på ett sätt, som enligt min mening icke borde få förekomma. Det är därför, som jag inom statsutskottet ställt mig på den ståndpunkten, att anslaget till byrå borde nedsättas med visst belopp, men jag ville därför icke undandraga nykterhetsverksamheten det anslag, som Kungl. Maj:t begärt, utan istället skulle den nedsättningen läggas till den del, som Kungl. Maj:t har till sitt förfogande utöver de bestämda anslagen. Nu har emellertid sedermera här i dag tillkommit sådana omständigheter ifråga om denna byrå, att jag för min del med gott samvete skall biträda det förslag, som herr Norman framställt. Det är icke nog med dessa relaterade förhållanden, utan byrå har till och med tagit sig före att skriva till personer med förfrågan t. ex. om en privat tillställning och om det därvid bjudits rikligt eller icke. Är det verkligen rätt, att en sådan byrå går så tillväga? Är det meningen att med statsanslag understödja sådana företag? Nej, herr talman, jag tror, att det är oriktigt. Jag tror också, att det vore skäl att litet närmare granska vissa andra nykterhetsföreningars åtgöranden i sömmarna mer än en gång, ty det är icke alltid så, att dessas verksamhet bidrager till att förkovra ordning och sedlighet bland folket. Jag tror, att det vore bättre om detta anslag, som staten lämnar till nykterhetsverksamheten, tilldelades en viss nämnd, som sedermera under ett visst ansvar kunde dela ut av detta anslag till olika korporationer; och det vore även bättre därför att det då kunde utbetalas under kontroll. Nu är det ju så, att en stor del av dessa anslag utbetalas utan någon som helst kontroll.

Jag ber, herr talman, att därför få yrka bifall till herr Normans förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke på något sätt bagatellisera de anmärkningar, som framkommit gent emot denna byrås verksamhet. Tvärtom torde kammarens ledamöter av mitt yttrande till statsrådsprotokollet finna, att jag till fullo delar statsutskottets uppfattning om det klandervärda däruti, att byrå lämnar upplysningar rörande enskilda personers ställning till nykterhetsfrågan. Det bör enligt min mening helt enkelt icke få förekomma, att en dylik privat detektivtjänst förrättas av en institution, som uppstår anslag av statsmedel. På grund av denna min uppfatt-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

ning infortrade jag också, innan ärendet föredrogs inför Kungl. Maj:t, en förklaring från styrelsen för byrån i anledning av de anmärkningar, som framkommit i tidningspressen.

I denna förklaring tar styrelsen bestämt avstånd från den trafik, som drivits av byrån; och har styrelsen, såsom herrarna behagade finna av statsrådsprotokollet, inskräpft hos de å byrån tjänstgörande, att det icke ligger inom byråns uppgift att lämna upplysningar om enskilda personers ställning till nykterhetsrörelsen. Vidare har styrelsen uppdragit åt ordföranden att vidtaga nödiga åtgärder, så att ett upprepande av det oegentliga förfarandet icke måtte kunna äga rum.

Detta är ju så tydliga ord, som man kan begära. Styrelsen har själv gått i borgen för, att ett upprepande av det anmärkta förfarandet icke skall ifrågakomma. Vid sådant förhållande ansåg jag mig oförhindrad att tillstyrka bifall till det begärda anslaget, och jag gjorde det så mycket hellre, som jag av den instruktion, som var utfärdad för byrån, fann, att dess verksamhet, sådan den faststälts i instruktionen, alldeles givet var till nytta för nykterhetsarbetet här i landet.

Jag ber slutligen få tillägga, att därest riksdagen, såsom jag vill hoppas, bifaller Kungl. Maj:ts förslag i denna del, ämnar jag för min del föreslå Kungl. Maj:t att såsom villkor för statsanslagets utgående stadga, att upplysningar rörande enskilda personers ställning till nykterhetssaken icke få lämnas från byrån eller dess tjänstemän.

Efter dessa upplysningar vill jag hoppas, att kammaren icke skall finna betänkligt att bevilja detta anslag för framtiden, vad som nu än må ha förekommit före denna debatt.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag kan icke underlåta att giva uttryck åt den känsla, som jag fått under denna debatt, då från högerhåll yrkats rent avslag, och detta trots att det framkommit så kraftiga och uttryckliga försäkningar, som vi ha hört, att vad som i ett särskilt fall hänt icke skall vidare förekomma. Man får den livliga känslan av argumenteringen här, att det är nykterhetssaken, som man vill åt, och att det är en personlig förföljelse, som här i viss mån gör sig gällande. Här har byråns styrelse för det första bestämt tagit avstånd från vad som skett, och den har förklarat att ingenting sådant vidare skall förekomma. Vidare har herr statsrådet och chefen för civildepartementet gjort samma uttalande, och det är alldeles klart, att regeringen, innan medlen utbetalas, kommer att, såsom också departementschefen sagt, se till, att villkoren upprätthållas; och ett kraftigare uttalande, än statsutskottet här gjort, har man väl knappast sett i något utskottsbetänkande. Jag tycker verkligen då, att de, som varit oppositionsmän här, kunde ha varit mer än belättna, för den händelse de verkligen velat ha rättelse i det överklagade missförhållandet och icke något annat här legat bakom. Jag vill icke på något sätt försvara vad som i anmärkta fall skett, utan jag

har med min röst biträtt statsutskottets beslut och dess uttalande i detta fall. När vi nykterister uttalat oss så bestämt, som vi nu gjort, och bestämt sagt ifrån, att vi icke vilja vara med om något upprepande av vad som här skett, så tycker jag, att man skulle kunna vara nöjd på den andra kanten.

Jag vädjar därför till kammaren att ansluta sig till den uppfattning statsutskottet här uttalat samt lämna sitt bifall till dess hemställan.

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forta.)*

Herr Räf: Herr talman! Jag begärde ordet redan när herr Ingvarson här yttrade sig, men det blev tydligtvis icke uppfattat, eftersom jag icke fått det förrän nu.

Herr Ingvarson sade nämligen, att det här endast är fråga om bagateller. Ja, det vill också verkligen synas, som om denna byrå allt emellanåt skulle betrakta sanningen såsom en bagatell. Här är visst icke fråga om någon förföljelse mot denna byrå eller mot någon viss person, utan det är fråga om, huruvida vi kunna påräkna *sanningsenliga uppgifter* ifrån byrån eller icke. Då det nu här sagts, att vi icke ha att vänta ett upprepande av detta slag, vill jag också uttala den förhoppningen, att man icke har att påräkna osanningsenliga uppgifter från byrån av något slag, ty förrän den önskan har blivit uppfylld, lär ingen kunna bli belåten med byrån.

Jag har för övrigt vid ett par tillfällen för några år sedan motionerat angående dessa anslag till nykterhetssaken och därvid yrkat, att vi borde uppdelat dessa medel på landstingen, så att en något så när jämn fördelning kunde ske och medlen tillflyta alla landets samtliga nykterhetsorganisationer. Verkliga förhållandet är nu att det finnes mycket stora nykterhetsorganisationer i vårt land, som icke få ett enda öre av dessa anslag; det går, kan man säga, åt ett visst håll, utan att jämt fördelas på det sätt, som jag nyss sade. Jag väckte mina ifrågavarande motioner förnämligast också därför, att jag fruktade, att det i framtiden skulle bli verkliga missgrepp i detta avseende, och ett exempel härpå har också blivit anfört i den motion, som här föreligger.

Nu säger man, att denne föreståndare för byrån icke kunde rå för vad som skett, ty han var för tillfället borta. Hur angelägen Kungl. Maj:t dock är, att det skall vara fullt tillförlitliga personer på byrån, kan man förstå av en ämbetsskrivelse, vari det föreskrives, att därest val av ny föreståndare för nämnda byrå skulle ifrågakomma, bör detta val underställas Kungl. Maj:ts prövning. Nu har det icke varit fråga om något nytt val, och det är icke därför som jag velat lämna denna upplysning utan jag har härmed velat illustrera, hur angelägen Kungl. Maj:t är och även förut varit om, att byrån måtte skötas på ett omsorgsfullt sätt och att sanningsenliga uppgifter därifrån måtte utgå.

Det är emellertid icke nog med de exempel, som här blivit anförda, utan dylika uppträdanden finner man gång på gång även i tidningspressen. Jag skall här angiva ett sådant fall. I Jönkö-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

pings Läns Tidning för den 14 september 1914 heter det: »Föreståndaren för Sveriges nykterhetssällskaps upplysningsbyrå, redaktör Alexis Björkman, skriver till Länstidningen» — hans namn står också under. I början av artikeln behandlas de ledande personerna i Jönköpings län i allmänhet och det på ett sådant sätt, att jag snart sagt för varje sats har den största anledning att inskjuta ett frågetecken om, hur mycket sanning det egentligen är i detta. Jag vill icke upptaga kammarens tid med att gå igenom hela denna del av artikeln, eljest är den ganska signifikativ, utan jag skall endast läsa upp två punkter, vilka lyda som följer: »Låt mig ställa ett direkt spørsmål till herr Räf! Har herr Räf tänkt efter, på vilken sida han de senare åren *faktiskt* stått i nykterhetsfrågan? Har han tänkt på, att han röstat *med* brännvinsbrännarna, bryggarna och krögarna *mot* nykterhetsvännerna? Herr Räf skall icke försöka att krängla bort detta faktum. Herr Räfs röst har i nykterhetsfrågan fallit på samma sida som bryggaren Lyckholms och brännvinsbrännaren Jönssons.» Denna skrivelse kom fram i nämnda länstidning nästan omedelbart efter det vi vid föregående års riksdag hade behandlat bevillningsutskottets betänkande nr 28. Jag vill emellertid fråga de medlemmar, som voro närvarande här i kammaren vid det tillfället, om jag icke då uttryckligen sade ifrån, att jag skulle komma att rösta för det föreliggande förslaget, sådant det tillstyrks av bevillningsutskottets majoritet? Syftade denne — skall jag säga sanningsenlige — byråföreståndare på det lokala vetot, så finns det också angivet i riksdagens protokoll, att jag komme att avgiva min röst för även detta. Min röst sammansmälte alltså fullständigt med de mest utpräglade förslag i nykterhetsvänlig riktning, som då förelågo, och likväl säges det här uttryckligen, att jag röstade med brännvinsbrännare, bryggare och krögare mot nykterhetsvännerna!

Nu vill jag säga, att jag sätter mycket stort värde på, att det finnes en sådan här byrå, och jag vill icke uttala mig om någon inskränkning i avseende på dess rättigheter o. s. v., ty jag tror, att det är mycket fördelaktigt, att vi få upplysningar på detta område; men de skola vara *sanningsenliga*, och det som utgår från byråföreståndaren skall icke vara *rena osanningar*, vare sig han skriver, såsom det här i motionen heter *privatim*, eller han skriver officiellt, ty då det heter, att det är från *byråföreståndaren*, kommer det inför folket på ett ut. Det skulle vara besynnerligt, om andra av staten avlönade personer, som stå under riksdagens eller Kungl. Maj:ts kontroll, skulle få uppträda på detta sätt här i landet. Jag menar därför, att, på det detta förtroende skall kunna återföras till byrån igen, ifall det verkligen funnits där någon gång förut, det är synnerligen önskvärt, att byråföreståndaren själv framträder på ett fullt aktningssvärt sätt beträffande sanningsenligheten av sina uppgifter, och det är härvidlag att märka, att det är icke blott byran, vars anseende står på spel, utan det är *hela nykterhetssakens anseende* i vårt land,

och det har mycket större betydelse än byråns och dess föreståndares anseende.

Då herr civilministern här började sitt anförande, och då det gick i den riktning, som vi nyss hörde, och vidare med tanke på den ämbetsskrivelse, varur här ett utdrag gjorts, så väntade jag nästan, att herr civilministern skulle ha sagt som så: alldenstund vi ha utfärdat en så allvarlig ämbetsskrivelse, alldenstund fallet återupprepats gång på gång och alldenstund vi ha förut ådagalagt så stort intresse för denna byrå i riktning att få dess upplysningar tillförlitliga, så kan man ju förstå, att det näppeligen låter sig göra att ordna saken utan att ombyta föreståndare för byrån. Ty det må jag *också* säga, att den som skall förestå en sådan här byrå, som skall lämna sanningsenliga upplysningar åt alla håll, bör sannerligen icke vara till den grad nedsyltad i någon slags partipolitik, vare sig högerpolitik, liberal politik eller socialdemokratisk politik, att han icke förmår att gå rätt fram den bana, som sanningen utstakar.

Jag skall med hänsyn till nykterhetsaken vid detta tillfälle icke göra något yrkande, men vad jag uttalat med avseende å nödvändigheten att ha en byråföreståndare, som verkligen lämnar sanningsenliga uppgifter, den saken kan i alla fall icke förfalla, utan den måste nog realiseras.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talmän! Jag kan ej underlåta att uttala min glädje över det anförande, som här hållits från statsrådsbanken. Det vittnar om, att frågan setts från saklig synpunkt och att regeringen icke låter småsaker spela in för att här bestraffa byråföreståndaren, såsom man tycks vilja göra från annat håll. Särskilt måste jag rikta mig mot det sista anförandet, som hölls av herr Räf. Man hade ju kunnat vänta, att herr Räf såsom gammal riksdagsman hade tagit hänsyn till den vink, som herr talmannen nyss gav en föregående talare, att icke inblanda privata personers förhållanden i denna debatt. Om byråföreståndaren behagar att såsom privatman skriva i tidningarna här och var i bygderna skall man ta upp detta och lägga det byrån till last. Denne byråföreståndare må väl liksom varje annan människa få ha vilken politisk åsikt som helst, och han må väl skriva om politiska saker vad han anser vara riktigt, men att man här skall draga in detta i debatten tycker jag vara allt annat än på sin plats.

De yttranden, som här fällt och vari man dragit in en del personliga saker, måste betecknas såsom ett utslag av ofördragssamhet och kanske också såsom en viss antipati icke blott mot denna byrås arbete, utan mot nykterhetsverksamheten i stort. Jag har för min del gjort den reflektionen med anledning av den här förda diskussionen, men det är ju dock byråns skötsel, det här gäller. Det är egendomligt, att man här vill bestraffa en person med att indraga ett anslag, mot vars användande för övrigt icke någon anmärkning gjorts. Man har ju här endast den anmärkning

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

ningen, att byråns tillförordnade föreståndare i en skrivelse yttrat sig om privata personer. Men då såväl departementschefen som styrelsen för denna byrå liksom nu även utskottet för sin del tagit bestämt avstånd ifrån ett sådant sätt, så synes det mig, att det kunde vara nog med denna, om jag så får uttrycka mig, ganska hårdhänta bestraffning. Då statsutskottet här säger, att det finner vad som här skett vara i hög grad klandervärt, vilket jag för min del också vill understryka, må det vara nog med detta och, sedan vänta och se, huruvida byrån även framdeles överskrider sin befogenhet, innan man drager in detta anslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Hildebrand: Herr talman! Då jag nu ur den här omnämnda kopieboken vill uppläsa ett par rader, dock utan angivande av namn, får däri icke inläggas någon som helst gensaga mot herr talmannens anmärkning för en stund sedan, ty jag inser tillfullo, att det icke går an att här inblanda enskilda personer. Jag tror emellertid, att raderna ifråga äro rätt betecknande. Man finner här i kopieboken, bland annat, ett brev, som utgått från byrån och som är av följande innehåll: »Sänd mig uppgift å pålitliga vittnen, som kunna styrka, att brännvin gratis utdelades vid den där auktionen, samt namn på den, hos vilken auktionen hölls, och om det var frikostigt, skall den saken snart expedieras.» Nu vill jag icke på något sätt försvara, om det var så, att brännvin utdelades på denna auktion, men jag skulle vilja säga, att det tillhör icke en statsundenstödd byrå eller dess föreståndare att avsända sådana brev och försöka driva ren detektivbyråverksamhet. För övrigt kan jag icke upptäcka, att det egentligen är någon skillnad mellan, om sådana brev utgå så att säga officiellt från byrån, eller om de utsändas av byråföreståndaren, då de i alla fall inagas i byråns kopiebook.

Det förefaller mig, som om så pass mycket vore känt om denna byrås verksamhet, att det lyckligaste vore, om något mera åtgjordes i saken, än vad herr statsrådet här ställt i utsikt. Det synes mig, som om den bästa behandlingen av frågan vore, om riksdagen vägrade detta anslag och att sedan Kungl. Maj:t anordnade en undersökning om, huru det verkligen förhåller sig med byrån. Jag skulle nästan vilja antaga, att rätt mycket i det avseendet torde vara okänt även för styrelsen. Om sedan utredningen gäve vid handen, att antingen beskyllningarna vore överdrivna eller att verkligen betryggande åtgärder vore vidtagna eller skola vidtagas i detta hänseende, då kunde ju denna anslagsfråga tagas upp vid nästa riksdag, och då kunde gärna ett så stort belopp begäras, att det räckte även för år 1916.

Med denna motivering anhåller jag att få instämma i herr Normans yrkande.

Herr Lemke: Herr talman! Då jag vid detta ärendes be-

handling inom statsutskottet, ehuru jag hade en från utskottet avvikande mening, icke blev antecknad som reservant, vilket berodde på ett förbiseende, finner jag mig av denna anledning föranlåten att här tillkännagiva, att jag helt och fullt ansluter mig till den åsikt, som under debatten uttalats av herr Hans Andersson i Skivarp och nu senast av herr Hildebrand, och följaktligen, herr talman, yrkar jag bifall till det av herr Norman här framställda yrkandet.

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Herr Hellberg i Ljungskile: Då jag undertecknat herr Normans motion om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition om beviljande av ett anslag å 8,000 kronor till den nu ifrågavarande upplysningsbyråns verksamhet under år 1916, må det tillåtas mig att yttra allenast några få ord. Jag må gärna erkänna, att jag ej närmare känner denna upplysningsbyrås verksamhet, men att döma av den för byrån gällande instruktionen borde denna verksamhet kunna medföra åtskilligt gott. I nyssberörda motion har emellertid påpekats ett fall, där från byrån lämnats upplysning rörande en enskild persons förmenta ställning till nykterhetsaken, en upplysning, som till på köpet visat sig vara fullständigt ovederhäftig och som för den person, det gällde, uppgives ha haft ett ödesdigert inflytande vid besättandet av en befattning, som han sökte. Såvitt jag kan förstå, måste en dylik spioneriverksamhet — den kan icke gärna få annat namn — från alla håll och oberoende av alla ståndpunkter i nykterhetsfrågan anses synnerligen klandervärd. Den synes också stå i bestämd strid med instruktionen för byrån, som i tolv olika punkter noga anger byråns olika uppgifter, men där alldeles icke talas om någon upplysningsverksamhet av nyss anförda art. Tvärtom heter det, bland annat, i instruktionen, att byråföreståndaren icke äger att utan arbetsutskottets medgivande för egen eller annans räkning utöva annan verksamhet eller åtaga sig uppdrag, som kunna anses äventyra den opartiska ställning, han till de ansluna sällskapen bör intaga. Denna föreskrift torde enligt mitt förmenande utgöra ett bestämt hinder för sådan verksamhet, som jag nyss antydde. För övrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att enligt föreskrifterna i instruktionens tredje punkt från byrån utgående skrivelser skola godkännas och undertecknas av vederbörande ordförande. Denna föreskrift, som väl också borde innebära en viss garanti för vederhäftighet och ansvars känsla, synes icke upprätthållas. Jag vet ju, att byråns föreståndare lämnat den uppgiften, att det här mycket omskrivna fallet är att betrakta som ett rent missöde beroende på sjukdomsfall o. s. v. Den ursäkten synes byråns styrelse och därefter även statsutskottet ha låtit nöja sig med, under det att dock båda uttalat en bestämd varning med anledning av det skedda. Jag vill därmed slå fast, att byråns styrelse oförbehållsamt erkänt, att det icke ligger i denna byrås uppgift att lämna sådana upplysningar, som i det här omnämnda fallet förekommit, liksom att utskottet lika oförbehåll-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

samt stämplat det av mig påtalade förfarandet såsom i hög grad klandervärt. Jag framgår min tacksamhet därför, men jag kan icke finna, att ett beviljande av det nu äskade anslaget innebär den rätta konsekvensen av nyssnämnda uttalande, utan tvärtom synes detta ovillkorligen leda till ett yrkande om avslag och detta så mycket hellre, som ju mer än en av de föregående talarna uppvisat, att det nu berörda fallet av missriktad verksamhet från byråns sida alls icke är något enastående.

Jag finner mig alltså föranlåten att instämma i herr Normans yrkande om avslag.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag kan icke annat än beklaga den läggning, som denna debatt kommit att få. När man hör hela raden av större och mindre högertalare här yttra sig, när man hör herr Räf här draga fram artiklar, som stått i tidningar i hans hemort, och när man hör herr Andersson i Knäppinge utveckla denna ovanliga vitalitet ifråga om införskaffande av bevismaterial, när man hör alltsammans detta, får man en obehaglig smak av, att det för en hel rad av de talare, som här yttrat sig, varit huvudsaken att göra ett högerpolitiskt rabaldernummer i stället för att låta denna fråga få en saklig behandling. Jag beklagar detta därför, att jag för mitt vidkommande delar den uppfattning, som statsutskottet här har givit uttryck åt och som jag trodde, att man här i kammaren skulle kunna nöja sig med att instämma uti, nämligen att det förfaringssätt, som här blivit påtalat, är klandervärt. Jag beklagar, om man av denna debatt och av den ståndpunkt, som en del av högerns talare här intagit, skulle uti landet få den uppfattningen, att i uttalandet om det förfaringssätt, som här blivit klandrat, kommit in något av rent partipolitiska moment. Jag vill därför blott sluta med att för min del oförbehållsamt säga, att jag till alla delar instämmer i statsutskottets här gjorda uttalande och hoppas, att det tages ad notam, oavsett att frågan fått en sådan partipolitisk bismak, som nu blivit fallet. Jag kan emellertid absolut icke begripa, huru man kan gå så långt i, jag vill använda det uttrycket, fanatism, att man här vill stryka hela detta anslag, då faktiskt den verksamhet, som det här är fråga om, behöver uppriktligt och då man fått från regeringsbanken garantier för, att om det icke räcker med de uttalanden, som äro gjorda från statsutskottets sida, skall yttermera från Kungl. Maj:ts sida krävas ett särskilt villkor, varigenom man här garderar sig mot ett fortsatt upprepande av det nu klandrade förfaringssättet. Jag tycker, att det hela här har fått en obehaglig bismak av partipolitik och vill därför med anledning av att flera talare här sagt, att de icke kunna gå med på detta anslag, ha gjort det uttalandet, att någon här icke må tro, att man stryker över med hartassen från deras sida, som komma att votera detta anslag; men å andra sidan skall man väl låta sak vara sak och icke i detta fall kasta ut barnet med badvattnet.

Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Ingvarson: Herr talman! Riktigheten av den karakteristik, som herr Rydén här givit åt denna debatt, synes mig framgå så mycket starkare, om man lägger märke till, på huru ogrundade anledningar motståndet här förts fram. Det kraftigaste motståndet har byggts på det argumentet, att byrån beivrar lagöverträdelser. Senast framfördes den uppfattningen av herr Hildebrand, och förut ha ett par andra talare givit uttryck åt en liknande mening. Jag vet icke, om dessa herrar ha satt sig in i instruktionen för byrån, men det heter dock i denna av Kungl. Maj:t godkända instruktion på följande sätt i punkt 5: »Det är byråns uppgift att stå föreningar och enskilda till tjänst med upplysningar och råd rörande rusdryckslagarnas tolkning och efterlevnad samt vid beivrande av överträdelser av rusdryckslagarna.» Så heter det uttryckligen i instruktionen, och mot denna har Kungl. Maj:t icke haft någon anmärkning. Byrån har således endast fullgjort sin skyldighet, då den beivrat överträdelser i sådana fall, där det varit fråga om att få dem beivrade för att vinna prejudikat, och byrån har skyldighet att vid behov fortsätta beivrandet upp till högsta instans, när det gäller att få prejudikat rörande tolkningen av den ena eller andra bestämmelsen. Så har byrån även förfarit, men det är mot detta, som nu de flesta anmärkningarna riktats, ehuru byrån, som sagt, härvidlag har handlat fullkomligt juste. Jag kan sålunda icke finna annat, än att anmärkningarna här fränsett det speciella fall, som debatten började med och där alla klandra vad som skett, till största delen äro obefogade, och det synes mig, såsom jag nyss nämnde, vara en fullkomligt riktig karakteristik av denna debatt, som herr Rydén i Malmö nyss gav.

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)*

Herr Sjöberg: Herr talman! Man har mot förväntan gjort ett stort nummer av denna sak. Jag vill nu visst icke taga i försvar vad som skett i det speciella fall, som här varit på tal, men jag vill icke heller vara med om att lägga ansvaret därför på byråns föreståndare.

Byråns uppgift är säkerligen så viktig och den fyller så stora behov, att vi knappast kunna nog värdesätta densamma. Jag får säga, att den stora allmänhetens uppfattning om vad byrån skall uträtta är icke överensstämmande med vad herrar Hildebrand och Andersson i Knäppinge nämnde. Se vi på § 5 i instruktionen, så finna vi, att byråföreståndarens uppgift är att stå allmänheten till tjänst. Herr Andersson i Knäppinge sade, att man funnit, att byråföreståndaren sysselsatt sig med att undersöka, huru domstolarna döma. Och herr Hildebrand säger, att byråföreståndaren har skrivit om hur man skall gå till väga för att anskaffa bevis. Jag skall säga, att flera kommunalordförande har varit inne hos mig på den tid, då jag var tidningsman, och frågat: Hur skola vi bära oss åt i det eller det fallet? Då har jag sagt, att det finnes en nykterhetsfolkets upplysningsbyrå; vänd er dit. Där känner man till nykterhetslagstiftningen och vet, hur domstolarna tolka

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m.

lagarna; där är man bäst underrättad. Jag tror sålunda, att allmänheten skulle vara att beklaga, om byrån försvunne.

(Forts.) Herr Räf tycktes gå så långt, att han kunde vara med om att byrån skulle lämna upplysningar om enskilda, bara de voro sanningsenliga. Jag skulle nästan kunna hålla med herr Räf om det, och jag vill säga, att här praktiseras i vårt land en trafik att skaffa upplysningar om enskilda, som just icke alltid är så behaglig. Jag har själv varit utsatt för det. Man skaffar upplysningar om präster och skollärare, om deras förhållande utom tjänstgöringen, och utfärdar intyg av privat natur, utan att det synes av kopicböckerna eller annorstädes.

Jag vill på det livligaste tillstyrka anslaget, och jag tror, att icke blott nykterhetsfolket, det organiserade nykterhetsfolket, skulle vara att beklaga, om byrån försvunne utan också att många andra, t. ex. dessa kommunalordförande och andra, som haft god hjälp av byrån, då de vänt sig dit med förfrågan, hur de skulle bete sig i det och det kinkiga fallet, då det gällt rusdrycksförsäljning och dylikt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Welin: Herr talman! Då det från flera håll sagts, att åtskilliga av de skarpa uttalanden, som gjorts i denna fråga angående skötseln av upplysningsbyrån, skulle äga en partipolitisk innebörd, så ber jag såsom högerman att för min del få säga, att jag kommer att avgiva min röst för bifall till utskottets förslag. Jag gör det icke därför, att jag på något sätt gillar vad man här har anmärkt på, utan därför att jag i utskottets utlåtande och i uttalandena från statsrådsbanken finner starka garantier för att något dylikt icke skall upprepas. Som sagt kommer jag att giva min röst för bifall till utskottets förslag.

Herr Norman: Herr talman! Det har under debatten från flera olika talare framhållits, att orsaken till detta s. k. angrepp på byrån skulle ligga i ovänlighet och fientlighet mot nykterhets-saken såsom sådan och utgöra ett led i personlig förföljelse. Det har, sade herr Rydén, en smak av högerpolitiskt rabaldernummer. Då vill jag verkligen fråga: har det varit ärlighet i dessa uttalanden? Här föreligga påtagliga missförhållanden, som ingen kan förneka. De äro erkända av byråns styrelse, de äro erkända av talare, som försvarat byrån, och det är dessa missförhållanden, som ha framhållits och som utgöra anledningen till de anmärkningar, som framkommit. Skall detta stämplas såsom fientlighet mot nykterhetssaken såsom sådan eller utgöra personlig förföljelse? Jag tror, att man bör taga tillbaka, vad man i detta fall sagt. Jag får tvärtom säga, när man gör en anmärkning mot påtagliga missförhållanden borde detta kunna tolkas såsom en ärlig vilja att gagna själva nykterhetssaken och få bort de missförhållanden, som nu misskreditera densamma. Detta har för mig åtminstone varit driv-

fjädern att våga ta risken att uppträda här såsom skett. Ty det är riskabelt att uppträda i denna fråga, den som gör det ut-sättes för personliga angrepp, och det blir då närmast motionären, som dessa avse. Men det har varit intresse för nykterhetssaken, som förmått mig att taga upp denna fråga.

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forta.)

Nu sökte herr Ingvarson bagatellisera frågan och sade, att det är en storm i ett vattenglas och att det vore tråkigt, att kam-maren skulle ägna sin dyrbara tid åt denna sak. Ja, om kam-maren hushållade litet bättre med sin dyrbara tid i frågor av mindre vikt, så skulle denna anmärkning möjligen i någon mån vara berättigad, men här är dock fråga om en sak, som icke är en bagatell. Ty det är fråga om att staten skall understödja en verk-samhet, som drives på sådant sätt, att den måste bliva föremål för så pass grava och berättigade anmärkningar som de, vilka här framkommit. Jag anser då icke, att det varit ogrundad anled-ning för motståndet mot anslaget såsom herr Ingvarson ville göra gällande. Herr Ingvarson har för övrigt med sitt sista yttrande desavouerat sitt eget föregående påstående och sina egna kamrater, som medgivit, att det är grundad anledning för anmärkningar. Vidare ville herr Ingvarson göra gällande, att påståendet i mo-tionen, att det kopierats privat korrespondens i byråns kopiebok, vore oriktigt. Jag ställer mot detta byråföreståndarens eget, i mitt första anförande citerade uttalande, att motivet för att han icke ville utlämna kopieboken var bland annat att hans privata korrespondens delvis var intagen i boken. Herr Ingvarson och byråföreståndaren få uppgöra den saken sins emellan.

Så framhålles det, att byrån har så många andra viktiga upp-gifter att fylla, och mot dessa ha, säger herr Ingvarson, inga an-märkningar framkommit. Jag har här i min hand ett nummer av Templaren för den 3 maj i år, vari förekommer följande uttalande i en insändare från förre riksdagsmannen Enderstedt under rubrik »En brist i vårt arbete».

»Stadens nykterhetsvänner fingo nogsamt förmärka olägenheten av att icke kunna framlägga uppgifter om huru ölavhämtningen på andra orter är reglerad. Vi trodde, att vi stodo tämligen långt fram i reformer, sedan vi stuvat om utskänknigen på ölstugorna, men då vi satte oss i förbindelse med några tiotal andra städer, kommo vi underfund med att vi i stort befinna oss mycket långt på efterkälken. Det skulle verka befruktande och underlättande för det praktiska arbetet, om man i den ena staden hade litet bättre reda på vad som åtgjorts eller försökts i den andra. Skulle icke genom nykterhetsfolkets upplysningsbyrå kunna utarbetas en allmän översikt över hur det å olika platser är ordnat?»

Man torde väl kunna ta för givet, att upplysningsverksam-heten bl. a. skulle omfatta sådana viktiga uppgifter, men tydligen har annat arbete — den privata detektivtjänsten — hindrat byrån att ägna sig åt fullföljandet av de uppgifter, som byrån har en-ligt instruktionen. Jag skulle vilja fråga, om det icke förelegat så pass starka skäl, att vi varit berättigade att framställa de an-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

märkningar, som här gjorts, och jag ber få protestera mot herr Bengtssons i Norup påstående, att de framkommit uteslutande av ofördragsamhet och antipati mot byrån.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet framhöll, att det framkommit sådana saker, delvis i form av styrelseuttaganden, att han trodde sig äga starka garantier för att dessa missförhållanden icke skulle komma att upprepas. Jag tillåter mig undra, om icke de missförhållanden, som påvisats i motionen och här i debatten och vilka icke voro herr statsrådet bekanta då anslaget förordades i den kungliga propositionen, äro av den beskaffenhet, att ett dylikt betyg kanske blir alldeles för gott. När så grava anmärkningar som dessa framkommit, torde det vara skäl att avvakta grundligare utredning, än som hittills presterats, och först när denna utredning föreligger, bör det tagas i tu med frågan, om anslaget fortfarande bör utgå. Frågan skulle väl kunna lösas på det sättet, att riksdagen nu avslår anslaget och därmed får ett år på sig för att undersöka, huruvida det för ett kommande år kan beviljas, och om så visar sig vara fallet, skulle det sedan beviljas för nästa år och eventuellt även för 1916. Och jag vill än en gång framhålla, att det icke är meningen beröva nykterhets-saken dessa 8,000 kronor, ty jag har yrkat på att de skola ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av nykterhetsarbetet. Skulle det för övrigt visa sig, att nykterhetsbyråns verksamhet kan fortgå under betryggande former, då har ingen skada skett, men åtminstone så mycket hade vunnits, att en kraftig varning hade avgivits av den innebörd, att det icke lämpar sig för en statsunderstödd verksamhet att på sätt som skett ingripa på privatlivets område och vid tillsättandet av offentliga tjänster. Ty vart komma vi hän, mina herrar, om det skulle insmyga sig sådana förhållanden, att den enskildes liv och leverne får granskas genom hemliga agenter som åtnjuta statsanslag eller på annat sätt? Skulle sedan detta inverka på tjänsters tillsättande, då tror jag, att därav skulle alstras en känsla av otrygghet, som bleve outhärdlig.

Jag tror, att vi i vårt fria land böra kraftigt reagera mot sådant, och på denna grund ber jag, herr talman, att fortfarande få yrka avslag å statsutskottets hemställan.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman! Då herr Rydén sökte framställa mitt anförande på sådant sätt, att jag skulle åsyftat att göra något slags rabalderpolitik, ansåg jag, att jag borde begära ordet.

Det förhåller sig icke på detta sätt. Jag skulle nästan vilja rikta den frågan till herr Rydén, om det icke är han, som inlägger mera politik i detta spörsmål än jag. Huru skulle herr Rydén ställt sig, om det varit en högerman, som varit föreståndare för byrån, och om det varit jag, som framburit anmärkningarna? Jag tror icke, att herr Rydén då framställt något klander mot mig.

För övrigt ber jag få fråga och därvid understryka vad som förut sagts: huru skulle det bli här i landet, om man skulle slå

in på den vägen, att man i partipolitiskt syfte sökte skaffa upplysningsbyråer för varje parti som mottog upplysningar om enskilda personers privata förhållanden och på sätt övervakade alla, som äro beroende av allmänhetens förtroende, samt på grund av dessa uppgifter, de må ha saklig grund eller ej, lämnade officiella meddelanden om dem. Det är varken riktigt eller värdigt överensstämmande med nykterhetsbyråns ändamål, att den på detta sätt söker hindra den enskilde att komma fram. Jag kan väl gilla den framställning, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet gjort, och jag tror, att det bör sättas på sådana här strävanden, som denna byråföreståndare söker förverkliga bredvid sin egentliga uppgift. I det outredda skicket, vari frågan befinner sig, kan jag icke finna skäl för att frångå den ståndpunkt, som jag förut intagit. Jag skulle vilja fråga: huru skulle det gå för alla dem, som åtnjuta allmänt förtroende, om denna möjlighet skulle få finnas att om dem kringspreda sådana upplysningar, som skulle nedsätta deras allmänna förtroende? Om t. ex. denna byrå skulle rörande medlemmar av vår stora tjänstemannakår, statens tjänstemän på olika områden, de må vara skollärare eller andra, som icke hyllade en viss politisk meningsriktning, om denna byrå rörande alla dessa skulle få säga, att de vore odugliga i sitt kall och rörande dem spridde bland sina meningsfränder allehanda rykten, som kunde bringa dem på fall eller nedsätta dem i andras ögon — vart skulle detta leda?

Jag tror, att detta är en farlig princip, och därför ber jag, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till herr Normans avslagsyrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Norman under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 94 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Norman under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 67 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

§ 7.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av elektrisk belysning och drivkraft vid statens vårdanstalt för alkoholister å Venn-garn m. m.; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utförelse av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt;

lagutskottets memorial, nr 42, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om det allmänna vägväsendets övertagande av staten; samt

särskilda utskottets nr 1 utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppympning, dels ock med föranledande därav väckta motioner;

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, angående anslag till skyddskoppympningens anordnande, dels ock en av herr Olausson m. fl. i ämnet väckt motion; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, angående höjning av anslaget till statsmedicinska anstalten.

§ 9.

Justerades ett protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5 e. m.

In fidem
Martin Seth.